

Владимир Љ. Станковић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

Биљана Р. Влашковић Илић²
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

ИСТОРИЈА КАО БРЕНД У РОМАНУ *ITSUKA* ЏОЈ КОГАВЕ³

Овај рад се бави односом историје и брэнда у роману *Itsuka* Џој Когаве у коме је приказана борба за историјску истину јапанске заједнице у Канади. Анализом сукоба између званичне историје и историје коју заговарају јапански Канађани у раду се показује да историја није једна, већ је заснована на деловању различитих идеолошких позиција. Повезујући историју и брэнд, културолошко-контекстуално тумачење доказује да заговарање одређене врсте историје обликује појединце или групе, као и да се брэнд историје може сагледати као средство за изражавање моћи. Ове две верзије историје које нуди Когавино дело могу се посматрати као знакови који при додиру могу изменити и себе и систем у коме се налазе, у чему прате уобичајено виђење „брэндова” као знакова који делују један на други.

Кључне речи: Џој Когава, историја, брэнд, моћ, знак, расизам, истина, Ниче

УВОД

РЕЛАТИВИЗОВАЊЕ ОБЈЕКТИВНОСТИ ИСТОРИЈЕ И ИДЕОЛОШКИ УТЕМЕЉЕНЕ ИСТОРИОГРАФСKE МЕТАФИКЦИЈЕ

Овај рад ће се у великој мери бавити причама маргинализованих чланова друштва који покушавају и успевају да преокрену установљене форме мишљења, поготово оног историјског, а све у светлу брэнда као свеприсутне категорије. Преиспитивање историјске истине пружа могућност да се ближе проучи питање (не)објективности историје, као и идеолошке утемељености историографске метафикције. Предмет анализе је роман *Itsuka* канадске списатељице јапанског порекла, Џој

1 stankovic@filum.kg.ac.rs

2 biljana.vlaskovic@filum.kg.ac.rs

3 Рад представља део истраживања у оквиру међународног научноистраживачког пројекта *Брэндови у књижевности, језику и уметности*, ФИЛ-1819.

Когаве, који се бави неправдама које су нанете јапанским Канађанима тако што представља две историје: прву, која је успостављена током Другог светског рата и која се одржава скоро пола века, и другу, мањинску историју која покушава да преиспита и одбаци прву. Когава описује трновит пут ка обештећењу јапанске заједнице, укључујући судбину нараторке, Наоми Накане, и њене тетке Емили Като, које заузимају веома значајно место и у Когавином првом роману *Obasan*.

За јапанске Канађане у роману *Itsuka* историја и прошлост одређују њихов живот јер се неправда која је учињена над њима и њиховим породицама не може заборавити. Како тврди и Ниче у „О користи и штети историје за живот“⁴, историја је „потребна за живот и делатност а не за комотно одвраћање од живота и од делатности“ (1982: 5). Стећи знање о историји, а то знање не применити значи остати у прошлости и у домену пуког сазнања. Ниче сматра да је „познавање прошлости у свим временима пожељно само у служби будућности и садашњости, а не за слабљење садашњости, не за искорењивање једне животно способне будућности“ (27). У овоме се огледа оно што можемо назвати историјски активизам, тежња да се историја (ис)користи како би се садашњост и будућност могли променити, што је један од циљева јапанске заједнице у Канади.

Бавити се историјом значи суочити се и са питањем историјске објективности које се многи прихватају, али је не испуњавају. Ниче је подозрив према оним историчарима који „пишу у наивној вери да је баш њихово време у свим популарним погледима у праву, и да писати сходно томе времену значи исто што и уопште бити у праву“ (44). Историчар се у овом случају ослања на своје време као оно које пружа истину и коме се истина мора прилагодити, а свака друга историографија која не прати ову логику је субјективна. Ниче ове историчаре назива наивним, а реч објективност ставља под знаке навода, што само појачава његову критику објективне историје. Догађаји утичу на субјект (историчара) и од њега се не може очекивати да веродостојно прикаже слику прошлости (Исто).

Као одговор на ове тврдње, Ниче наводи да „историју пише само искусан и надмоћан човек“ и да је изрека прошлости „увек пророчанска изрека: само као градитељи будућности, као znalци садашњости ви ћете је разумети“ (49). Онај који руши будућност и који садашњост посматра кроз измаглицу коју понекад и сам ствара не може писати историју, јер је ту измаглицу тешко развејати, а оно што се унапред руши не може се ни остварити. Ко избегне ове замке може се прихватити писања историје у објективном модулу.

Да би нагласио слојевитост историјског знања, Ниче разликује три врсте историје: монументалну, антикварну и критичку. Монументална

4 О вези шоовске поетике и ове Ничеове студије погледати монографију др Биљане Влашковић Илић *Историја за живиш: случај Бернарда Шоа* (2017), у издању Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу.

историја, као што јој и сам назив сугерише, чува само оно што је најсветлије и најзначајније из прошлости. Човеку ова историја може бити од користи јер се у њему јавља нада да ће оно велико што је некада било могуће бити то опет. Негативна страна ове врсте историје састоји се у томе што се многи догађаји из историје заборављају као ирелевантни, а они који се и даље памте могу, због своје величине, одвести људе у насиље и ратове (17–20). С друге стране, антикварна историја је свеобухватна. Она ће „све старо и прошло [...] једноставно примити као подједнако достојно поштовања” (24). Сви детаљи из прошлости се узимају у обзир, док се све што тек долази одбацује, чиме се стварајући аспект живота уништава. Трећа, критичка врста историје настоји да преиспита и осуди историју. Заборав се тада суспендује како би се прошлост поново призвала и критички напала. Али, према Ничеу, ми потичемо од прошлости и не можемо раскинути везе са њом, па ма колико она негативна била (26).

У Когавином делу приступ прошлости јапанских Канађана није антикваран, они не одбацују садашњост и будућност зарад живота у прошлости. Историја је за њих важна јер је погрешна, неправедна и треба је исправити. Протеривање јапанских Канађана и њихово привођење и затварање нису догађаји које треба поновити или који у себи носе примесе монументалности, па се Ничеов први приступ историји у овом случају, такође, може одбацити. Будући да јапански Канађани критикују прихваћену историју и да желе да је преиспитају, они се могу означити као поборници критичке врсте историје, те роман *Itsuka* у целости представља активно практиковање Ничеове критичке врсте историје.

Све три врсте историје у себи садрже извесну количину сећања и заборава којима је Ниче посветио посебну пажњу у својој студији. За разлику од животиње која мирно и срећно живи у садашњости, човек се увек окреће прошлости и носи је као бремене. Недостатак сећања, који карактерише животињу, омогућава јој да живи неисторијски, док човек у великој мери живи историјски због сећања на прошлост (7–8). Претерано сећање на прошлост може учинити човека несрећним, због чега је заборав неопходан (8–9). Ниче, пак, овде није искључив. Он не заговара становиште да човек треба да у потпуности заборави прошлост или да буде искључиво дефинисан као историјски или неисторијски. Потребно је наћи одређену равнотежу између ове две категорије: „*оно историјско и неисторијско поједнако су нужни за здравље појединца, народа и културе*” (10).

Проблем објективности у историји се јавља и у постмодерној критици где „проблем није како приповедати време, већ је он везан за природу и статус наше информације о прошлости” (Хачион 1996: 159). У постмодернизму „постоји поглед на прошлост, и старију и новију, који узима у обзир садашње моћи и ограничења писања те прошлости. А резултат је често неизбежно призната провизорност и иронија” (Исто). Писање историје је под утицајем институција и идеологије (161). Ако историја због тога губи своју самосталност, онда се и њена објективност доводи у

питање, што пружа могућност за критичко преиспитивање историје или дискурса историје, јер ми „прошле догађаје познајемо само путем дискурзивних записа, путем њихових трагова у садашњости” (170).

Будући да је историја једна врста текста, она показује сличности са књижевношћу. Према Хачновој, историја и књижевност се много не разликују јер су они дискурси које стварају људи и истина коју они изражавају је блиско повезана са том стваралачком способношћу (163). Истог је мишљења и Хејден Вајт који истиче да историчари и писци користе исту форму и имају исте циљеве (1978: 121). Форма историјског и фиктивног дискурса је иста, али се њихов садржај разликује. Садржај историјских прича чине догађаји који су се заиста догодили, док садржај фиктивних прича чине догађаји које је измислио писац (Вајт 1984: 2). То би значило да историја одражава истину, а књижевна дела не. С друге стране, Вајт истиче да се историчар користи интерпретацијом како би одређене чињенице искључио као неважне (1978: 51). Ако је историја само интерпретација, онда се морамо запитати до које је мере историчар објективан (Исто). „Прави историчар” према Вајту је онај који потискује жељу да интерпретира материјал и који ће нагласити када се бави интерпретацијом, а када репрезентацијом чињеница (52). Да ли је то могуће спровести имајући на уму утицај идеологије? Вајт наводи да идеологија показује да не постоји неутрално објашњење или опис неког догађаја, било имагинарног или стварног (129). Дакле, историјска истина је у великој мери релативизирана. Као и у фикцији, она зависи од субјекта, односно, од историчара или књижевника који иза себе остављају текстове који су подложни интерпретацији и који могу утицати на перцепцију стварности појединца или читавих народа.

Књижевност свакако поседује ту способност. Многи сматрају да је „уметничко дело тривијално, безначајно, измишљено и самим тим одсечено од друштвених и историјских реалитета стварног живота” (Хачион 1996: 297). Ово становиште не садржи у себи много истине, јер се због ове оптужбе и положаја маргинализованих екс-центрика, постмодерна уметност окреће идеологији и политици како би указала на стање друштва (297–298). Историографске метафикције су идеолошке због тога што утичу на читаоце да „довеу у питање сопствена тумачења (и, по правилу, тумачења других)” (300). Други роман Џој Когаве, *Itsuka*, није удаљен од друштвених и историјских проблема, па самим тим није тривијалан. Као пример историографске метафикције, он утиче на читаоце да промене своја уврежена мишљења и да се запитају да ли је њихово тумачење исправно. И поред тога што је Когавино дело фиктивно, оно осликава свет јапанских Канађана који се труде да промене свој положај и да промене историју која о њима погрешно суди. Све то показује моћ литературе да утиче на стварност и да прикаже положај оних Других чији је глас дуго био утихнут.

СУКОБ ДВЕ ИСТОРИЈЕ У РОМАНУ *ITSUKA*

Itsuka на јапанском значи 'једног дана' и на нивоу романа односи се на наду да ће историјска неправда која је нанета Канађанима јапанског порекла бити исправљена. Наиме, након што је Јапан ушао у рат 1941. године, канадска влада је насилно прогнала двадесет хиљада Јапанаца из Британске Колумбије, наводно, из безбедоносних разлога. Јапанцима је одузета имовина и били су приморани да се повуку у унутрашњост земље. Многи су радили на фармама као радна снага, док су други били затварани. На крају рата, хиљадама Јапанаца је било забрањено да се врате својим кућама, док се од других захтевало да напусте Канаду, што су многи и учинили јер нису хтели да остану у земљи у којој влада нетрпељивост према Јапанцима који су *de facto* били канадски држављани. Године 1988. премијер Канаде Брајан Малруни се јавно извинио јапанским Канађанима, уз најаву да ће свакоме бити исплаћена новчана надокнада. Сличан сценарио се догодио 2017. године када је канадска влада донела одлуку да се староседеоцима који су као деца одузети родитељима исплати значајна новчана надокнада. Пре тога, 2008. године, канадски премијер Стивен Харпер се и званично извинио староседеоцима⁵.

Роман *Itsuka* Џој Когаве води читаоца у свет кога карактеришу борба, жеља за правдом, сећање и коначно победа. Ликови које Когава осликава се окупљају у организације како би заједно покушали да исправе неправду која се предуго одржавала. Нараторка Наоми Накане, која с почетка не показује велико интересовање за циљеве које јапански Канађани желе да постигну, под утицајем своје тетке Емили Като и читаве атмосфере коју активизам јапанских Канађана доноси, почиње да осећа у себи потребу да се прикључи борби за обештећење. Да би избрисали љагу са својих имена и имена својих породица, припадници јапанске заједнице у Канади се у роману окрећу заједништву, новинарству, политици и различитим облицима протеста. Сећања на своје детињство и породицу које Наоми током романа са доста осећајности евоцира, само доприносе томе да се учврсти читалачка повезаност са ликовима и њиховим правичним настојањима.

За Емили Като борба за обештећење је главни животни циљ. Она сматра да је расизам „бацио бомбу на мале жуте људе Јапана. То је исто оно безумље које нас је закључало у животињске оборе. Још увек је ту. Мора бити заустављено” (Когава 1994: 72)⁶. Тврдње да су се јапански Канађани морали уклонити из безбедоносних разлога се овде имлицитно одбацују, што даје простора за истицање расистичких тежњи Запада, а са њима и осуду званичне историје Канаде. За доминантну идеологију, прогон, привођење и затварање многобројних јапанских Канађана не

5 Видети: <http://www.politika.rs/sr/clanak/45282/Kanada-se-izvinila-starosedeoicima>.

6 Сви цитати из романа *Itsuka*, наведени су у преводу аутора овога рада.

представља ништа незаконито. У Когавином роману један од ставова Владе јесте да су се „лидери прошлости понашали легитимно и њихова имена неће данас бити окаљана извињењем за њихова дела” (219). Роберт Мајлс наводи да су различите врсте искључивања из друштва подстакнуте и оправдане расизмом, као и то да се власт претвара да то не види (2003: 15–16). Ова формулација веома је слична речима Емили Като да је расизам кривац за подређен положај јапанских Канађана који се није много променио након окончања Другог светског рата. Канадска власт није желела да призна своју кривицу тада, а то не жели ни сада, 80-их година 20. века, када се Когавин роман одиграва. Неспремност челних људи Канаде да у том тренутку промене мишљење показује да су за њих историјске чињенице валидне, да их не треба мењати и да је њихова позиција тоталитарна. Према Линди Хачн, израз „тотализовање” представља процес уз помоћ кога историчари, писци и теоретичари организују свој материјал на кохерентан и конзистентан начин, али увек са циљем контроле материјала, због чега се тај појам везује за моћ (1989: 62). Хачнова овде не наводи политичаре, али понашање канадске Владе према Јапанцима показује да и они могу контролисати историјски материјал тако што не желе да чују своје сународнике.

Осим Емили, Когавино дело нам даје читаву лепезу различитих ликова и организација које се боре за обештећење. Ипак, постоје одређени ликови који су приврженији власти и за које се тврди да их власт користи како би поделили јапанску заједницу у Канади. Један од таквих ликова је Ники Кагами, председница Торонто лиге и представник јапанске заједнице у Канади. Њен положај и рад не подржавају сви јапански Канађани јер Национална јапанско-канадска лига, чији су чланови Наоми и Емили, сматрају да Ники не представља уједињен глас јапанских Канађана. Како Морти Мукаи, уредник часописа *Бриц* где ради и Емили, каже: „Она не представља никог и није одговорна за заједницу” (Когава 1994: 170). Међутим, Ники Кагами има подршку белих Канађана због тога што у великој мери деле мишљење око поновног отварања историје јапанских Канађана. Др Клајв Стинсон потпредседник колеџа Сент Џонс, члан Краљевске војне академије и саветник Директората за мултикултурализам, је мишљења да је Ники Кагами „прикладан представник” (Исто). Штавише, он и Ники имају истоветно мишљење о поновном отварању историје. Стинсон истиче да је Канада „најдоброћуднија земља на свету” и да Канађани не желе „никакво подстрекивање овде” (Исто). Ники готово да понавља његове речи када каже да је последња ствар коју желе да побуњују светину и да ускомешају прошлост: „Стопроцентно сам сигурна да нико не жели да поново отвори старе ране. Нико“ (196)⁷. Овиме се Ники приближава надређенима и прати њихова схватања, што подсећа на однос између колонизатора и колонизованих описаног као „мимикрија” у студији Хомија Бабе. Он обја-

7 Занимљиво је што Ники и Стинсон користе исте речи. Стинсон користи реч 'rabble-rousing', док Ники употребљава синтагму 'to rouse the rabble'.

шњава мимикрију као жељу „за реформисаним, препознатљивим Другим, као субјектом једне разлике која је скоро истиа, али не сасвим” (2004: 161). Други су различити од колонизатора, али се могу и приближити и постати слични колонизаторима, што би за последицу имало могућност промене свог подређеног положаја. Због тога је мимикрија „уједно и сличност и претња” (162). Ники Кагами се својом реториком приближава надређенима и постаје слична њима, али уз један значајан обрт. Претња која прати сличност овде изостаје, будући да Ники не представља опасност по владајућу идеологију. Она је једна врста инсајдера који заједно са влашћу не жели да покрене питање исправности историје. Тиме што у великој мери самостално доноси одлуке, залаже се за колективну новчану надокнаду и не консултује целу јапанску заједницу по пресудним питањима, она затвара врата откривању мањинске историје, која је историја „за живот”. Велика већина јапанских Канађана жели да искористи историју због боље и светлије будућности, због бољег и праведнијег живота у земљи. Обештећење је средство за постизање тог циља, средство које може да постане „звезда, покрет који се распрскава у свим правцима” (Когава 1994: 198). Ники Кагами се може посматрати и као пион кога власт вешто контролише. Како се у роману каже: „Ники користе моћници да би дефинисали [јапанске Канађане] у њихову корист” (212), што подсећа на тврдњу Линде Хачн да данас неко други контролише и осмишљава наш живот за нас (1989: 63). У случају јапанских Канађана приказаних у роману, њихов идентитет не обликују само белци, већ и они који би требало да су неодвојиви део њихове заједнице, због чега је њихов положај још тежи.

У расправи са Емили, Клајв Стинсон као представник белаца стаје у одбрану историје Канаде, уз подршку Ники Кагами. На тврдње Емили да је оно што је Влада учинила током Другог светског рата био злочин, Стинсон одговара да то „није био злочин” и да „Влада није учинила ништа незаконито” (Когава 1994: 261), док Наоми својим нараторским гласом иронично запажа да др Стинсон „брани историју од фалсификатора” (Исто). Два различита става потврђују постојање више различитих историја које стварају и победници и губитници (Хачн 1989: 66). Стинсоново одређење јапанских Канађана као издајника и непријатеља јесте виђење историје које не допушта развијање мултикултуралне будућности која је оријентисана првенствено ка мањинским групама, што поткрепљује његов суд да повиновање буци мањина „води анархији и владавини хаоса” (Когава 1994: 265). С друге стране, Емили истиче да су јапански Канађани четрдесет година ћутали и да они сада, када се њихов глас чује, треба да се боре. Њихова борба је окренута бољој и праведнијој будућности која може бити остварена ако се историјска неправда препозна и осуди.

У „О користи и штети историје за живот” Ниче пише да „нико не може у већој мери полагати право на наше поштовање од онога који поседује нагон и снагу за праведност” (1982: 41). Међутим, недуго затим

Ниче наводи да је „врлина праведности веома ретко присутна, још ређе спознавана и скоро се увек мрзела до смрти: насупрот чему се поштована и гиздајући се у свако време кретала напред гомила привидних врлина” (42). Доминантни систем у роману *Itsuka* не тежи праведности, већ дугогодишњем потчињавању мањинске јапанске заједнице које је иницирано у прошлости и настављено скоро пола века. Мањак жеље или хтења да се препозна неправда доводи до генерисања различитих привидних врлина, као што је неистина вешто заоденута у истину. Једна таква неистина јесте да је протеривање јапанских Канађана „било исправно” и да су тиме они били заштићени (Когава 1994: 262). Јавним извињењем јапанским Канађанима ова тврдња се у потпуности негира и неистина излази на светлост дана. Како каже Џули Макгонегал, циљ извињења јесте да се открије истина која је била потиснута (2005: 73). Са новооткривеном истином долази и другачија историја, историја мањина која је избила на површину путем праведности, чиме се испуњава веровање Наоми да „[п]равда лежи на страни потлачених” (314). Заједница јапанских Канађана је својом врлином праведности успела да заслужи поштовање, а њихов живот је јавним извињењем добио ново значење јер бити Канађанин за њих сада значи: „Помирење. Слободу. Припадност. Дом” (328).

БРЕНДИРАЊЕ ИСТОРИЈЕ У РОМАНУ *ITSUKA*

Термин бренд се данас углавном везује за робу која се свакодневно купује. Међутим, свеprisутност брендова довела је до тога да се о њима могу конструисати теорије чији се опсег може проширити тако да оне обухватају и друге категорије осим робних марки. Брендове обликују људи, али исто тако људе обликују брендови (Корнбергер 2010: 5). Ова тврдња имплицира да оно што човек створи не може бити у потпуности контролисано: оно почиње да одређује човека, који на створени производ преноси своју идеологију. Исто се може рећи и за историју, чије писање одређују различите институције и идеологије. Читајући историју можемо уочити под каквим је утицајем био писац, а слушајући оне који говоре о историји можемо разабрати њихову позицију. Стога, историчару или присталици одређене историјске истине можемо рећи да га оно што је написано или оно што говори одређује. Исти је случај и са брендovima који представљају „продужетак сопства” (9).

Ликове у роману Џој Когаве обликује њихов поглед на историју, како на ону званичну, тако и на ону коју заговарају припадници јапанске заједнице у Канади. Због тога што званична историја која се везује за јапанске Канађане траје скоро пола века, она се већ усталила као бренд кога многи „конзумирају”, шире и бране, укључујући Владу Канаде. На крају расправе између Емили и Стинсона, Наоми запажа да „Ники подржава Клајва Стинсона” а да „др Стинсон подржава министра

и људе у Влади”, што говори у прилог чињеници да многобројне структуре учествују у одржавању званичне историје (Когави 1994: 266).

Мартин Блуменсон наводи да званичну историју подржава или објављује Влада. Званична историја пружа виђење које служи Влади и због тога она не мора пратити доказе, већ се може десити да се релевантне информације изоставе, због чега званична историја постаје неискрена (1962-1963: 153). Са званичним извињењем, историјска неискреност канадске Владе по питању јапанских Канађана постаје очигледна, док је бренд који је дуго афирмисан укинут. Заблуда би било рећи да је онај који је тај бренд генерисао уједно тај бренд и укинуо. Без активизма јапанских Канађана бренд званичне историје би остао на снази. Овај бренд је по себи негативан јер је одржавао слику јапанских Канађана као непријатеља, не само током Другог светског рата, него и после. Један од ликова који ово илуструје јесте Оли Оливер за кога се у роману каже да „увек, увек спомиње Перл Харбор” (Когави 194: 178). Чини се да је довољно то што су ликови у роману јапанског порекла, па да се означе као део јапанске ратне политике у Другом светском рату. То говори о површинском расуђивању људи као што је Оливер. Наоми и њен брат Стивен су у то доба још били деца и као такви они нису могли представљати претњу по безбедност Канаде, али је упркос томе мера коју је Влада изрекла била јединствена.

Брендови јесу и средства путем којих се изражава моћ (Корнбергер 2010: 196). Брендираније је „успоставило истинску хегемонију над нашим друштвом. То је начин размишљања о свету, о нашим организацијама и чак о онима који их критикују” (199). У Когавином делу, хегемонија се јавља у грамшијевском смислу. Грамши истиче да при додиру две групе може доћи до настанка хегемоније где „[j]една друштвена група доминира антагонистичким групама које настоји да ликвидира’ или подреди, чак и оружаном силом” (Грамши 2012: 149). У свом чланку за часопис *Бриц*, Морти Мукаи пише да су јапански Канађани били „брендирани као непријатељи Канаде” (171). Доминантна друштвена група белих Канађана је створила свој историјски бренд који су користили како би подредили антагонистичке групе, односно, у овом случају, јапанске Канађане. Бренд званичне историје је створио дихотомију надређености и подређености, и самим тим је креиран хегемонијски поредак који је карактеристичан за брендове. Ликови попут Стинсона и Оливера размишљају о свету под утицајем бренда историје које је успоставила доминантна друштвена група. У томе лежи моћ званичне историје као бренда у роману *Itsuka*: она успоставља хегемонију у дијахронији.

Брендови се могу посматрати и као знакови. Мартин Корнбергер објашњава да брендови показују исту „структуралну логику” као и лингвистичка теорија Фердинанда де Сосира и француских теоретичара који су дошли после њега. Знакови нису изоловани, они имају значење ако су у вези једни са другима (2010: 42). На тржишту постоје на

стотине различитих брендова који могу утицати један на други, како у оквиру једне земље, тако и на глобалном нивоу. На сличан начин функционише и историја, поготово ако се ради о историји једне земље. Временом историју у једнини замењују историје у множини, и оне почињу да делују једна на другу, што за последицу има генерисање различитих значења које историје могу имати за различите групе становништва.

У Когавином роману званична историја је утицала на стварање историје маџина која се сукобљава са званичном историјом. Званична историја јапанске заједнице у Канади је својим трајањем задобила снагу да влада потчињенима и да истовремено афирмише моћ надређених која је видљива у већем делу романа. Међутим, бренд званичне историје није неуништив, већ га подрива историја коју подржава маџина. Од тренутка када се канадска Влада јавно извинила за неправду која је учињена над јапанским Канађанима, историја маџина је заживела у пуној снази. Према Џули Макгонегал, обештећење које су јапански Канађани добили „не затвара садашњост и прошлост већ отвара будућност” (2005: 75). На сличан начин, позивајући се на Ничеа, можемо рећи да је прошлост јапанским Канађанима у Когавином делу (али и у реалности) послужила да активно делају у садашњости и да том садашњошћу створе будућност за своје породице. На тај начин, нова историја која је и званично заживела те 1988. године постаје једна врста бренда који ће помоћи другим потчињеним групама да изборе своје место у друштву у коме живе, не само на простору Канаде, већ и шире.

На самом крају романа Наоми се обраћа свом преминулом ујаку: „Ово је то време, драги Ујаче, драги Ојисан” (Когава 1994: 331). Наоми овде упућује на реч *itsuka*, на наду да ће једног дана „време за смех доћи”, а тај дан се коначно и остварује и доноси радост јапанским Канађанима (330). Помињући свог ујака, Наоми се сећа и жртва које нису дочекале да виде тај нови дан. Они који су га пак дочекали, сећали су се оних који су веровали у концепт звани *itsuka*. Пол Рикер истиче да је правда „окренута ка другима” и да је дужност сећања да се спроведе правда због других, због жртва, јер смо дужни да то урадимо (2004: 89). Неправда коју су јапански Канађани исправили јесте једним делом и испуњена дужност према свим недужним жртвама. Историја је поново исписана, али је то историја којој није циљ да потчињава или да ликује. На последњим странама романа, срећа коју осећају јапански Канађани јесте срећа због себе самих: они су победници, али победа за њих не значи потцењивање оних који су изгубили. Препознајући себе као пуноправне грађане Канаде, они су решени да буду део ове земље и да јој припадају, а не да је одбаце иако су се у њој дуго осећали као странци. Ако посматрамо новонасталу историју у контексту бренда као знака, онда је њен однос са сада одбаченом званичном историјом посве особен. Она не наставља стари систем деловања. Две историје нису више у истом односу јер они који су били потчињени не желе да потчињавају друге. Са препознавањем нове историје успоставља се и нови систем који тежи равноправности.

На папиру који садржи саопштење Владе и које Наоми на крају држи уза себе каже се: „Као народ, Канађани се обавезују на стварање друштва које осигурава једнакост и правду за све...” (Когава 1994: 330). И ово саопштење јесте оријентисано ка будућности. Раније, исте године када се Влада јавно извинила јапанским Канађанима, донет је закон о мултикултурализму којим се признаје и подржава расна и културна разноликост канадског друштва. Чини се да је овиме показана спремност да се створи друштво различитости и да се националне баријере превазиђу.

ЗАКЉУЧАК

Itsuka је дело које потврђује да се историја не може посматрати као једнина, већ да готово увек на нивоу једне државе постоји више различитих верзија историје које се могу прихватити или одбацити, у зависности од тога које ставове одређени појединци или групе заступају. Јапански Канађани се у роману баве критичком врстом историје, оном историјом која покушава да преиспита општеприхваћену историјску (не)истину. Како би постигли свој циљ, они се морају супротставити доминантном режиму, како на индивидуалном, тако и на колективном плану. Емили Като је једна од најгласнијих у својим настојањима да докаже да је расизам покренуо протеривање њених сународника, а не осигуравање безбедности како су то приказали они који су били на власти. Доминантни режим, пак, не жели да се суочи са оптужбама и да прихвати кривицу, чиме се формира основа за сукоб две историје.

Поред борбе са Владом, јапански Канађани морају и да се боре са људима у својим редовима. Ники Кагами представља додатну препреку ка остваривању циља, јер њу користи власт како би поделила јапанску заједницу у Канади и тиме одржала своју истину. Ники успева да се приближи надређенима, али не зато да би покушала да им запрети будући да њихов идентитет није угрожен са приближавањем Другости отелотвореној у лику Ники Кагами. Они, напротив, успевају да ојачају своју позицију тиме што инсистирају на подељености јапанске заједнице. Не желећи да преиспита своје ставове о прошлости, доминантна идеологија зауставља развијање будућности, и то не само будућности мањина, него и своје будућности која би могла бити усмерена ка мултикултуралним вредностима. Тиме власт наставља са пропагирањем својих негативних особина, као што су неправда, прикривање злочина и потчињавање мањина, што се може јасно уочити у разговору између др Стинсона и Емили.

Историја (или историје) се у Когавином делу може разматрати и увођењем савремене категорије брендова. Историја као бренд у роману није под пуном контролом оних који су је створили. Након што је „пуштена у продају”, историја почиње да говори о онима који је „конзумирају” и подржавају. Стинсона, Оли Оливера и Владу Канаде опи-

сују њихови ставови по питању историје јапанских Канађана. Међутим, њихова идеологија се наруши када се Влада извини, што показује да ни овај бренд нема пуну власт у оквиру тржишта историје. Њихов бренд је моћан и хегемоничан, али не и неуништив. Када су јапански Канађани постали свесни свог положаја, заживео је и њихов поглед на своју историју која је почела да се активно супротставља званичној историји. Као што је и бренд знак, тако су и две историје почеле да се понашају као знакови који делују један на други. У највећем делу романа *Itsuka*, знак званичне историје има превласт, док је историја коју заговарају јапански Канађани у подређеном положају. Ипак, последње странице романа одишу једном новом енергијом која успева да преокрене систем деловања. Није више питање равнотеже моћи које треба разматрати, већ какву будућност треба неговати. Бренд новонастале историје нас учи да сукоб између два знака / две историје не мора бити прожет дихотомијом подређеност / надређеност, већ да треба размислити о стварању друштва које ће искоренити такве појаве. Канада је својим законом о мултикултурализму утрла обећавајући пут ка том циљу. У томе јој је значајно помогао нови бренд историјске истине за који су се јапански Канађани изборили и који је започео један нови период у историји Канаде. Ономе који га се буде сећао, пружиће утеху да је праведност на крају могућа, а томе сећању служи и роман *Itsuka* Џој Когаве, који се у целини може посматрати као бренд којим се могу променити дубоко укоренења мишљења о проблему и валидности историје.

Литература

- Баба 2004: Н. К. Baba, *Smeštanje kulture*, Beograd: Časopis Beogradski krug.
- Блуменсон 1962-1963: М. Blumenson, Can Official History be Honest History?, у: *Military Affairs*, Vol. 26, No. 4, 153–161.
- Вајт 1978: Н. White, *Tropics of Discourse, Essays in Cultural Criticism*, Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Вајт 1984: Н. White, The Question of Narrative in Contemporary Historical Theory, у: *History and Theory*, Vol. 23, No.1, Wesleyan University, 1–33.
- Грамши 2012: А. Gramši, Hegemonija, intelektualci i država, у: Ј. Ђорђевић (ур.), *Studije kulture: zbornik* (2. izd), Beograd: Službeni glasnik, 148–154.
- Когава 1994: Ј. Kogawa, *Itsuka*, New York: Anchor Books.
- Корнбергер 2010: М. Kornberger, *Brand Society: How Brands transform Management and Lifestyle*, New York: Cambridge University Press.
- Мајлс 2003: R. Miles, *Racism*, New York: Routledge.
- Макгонегал 2005: Ј. McGonegal, The Future of Racial Memory: Forgiveness, Reconciliation, and Redress in Joy Kogawa's *Obasan* and *Itsuka*, у: *Studies in Canadian Literature / Études en littérature canadienne*, 30 (2), 56–78.
- Ниче 1982: F. Niče, *O koristi i šteti istorije za život*, Beograd: Grafos.
- Рикер 2004: P. Ricoeur, *Memory, History, Forgetting*, Chicago and London: The University of Chicago Press, translated by Kathleen Blamey and David Pellauer.

Хачион 1996: L. Наџион, *Poetika postmodernizma: istorija, teorija, fikcija*, Novi Sad: Svetovi.

Хачн 1989: L. Hutcheon, *The Politics of Postmodernism*, New York and London: Routledge.

Vladimir Lj. Stanković / Biljana R. Vlašković Ilić History as Brand in Joy Kogawa's Novel *Itsuka*

This paper deals with the relationship between history and brand in Joy Kogawa's novel *Itsuka*, which portrays the struggle of Japanese Canadians for the historical truth. By analyzing the conflict between the official history and the history advocated by Japanese Canadians, we demonstrate that one true history does not exist, but that history is based on different ideological positions that a particular person can assume. By connecting history and brand, the cultural-contextual interpretation proves that the advocacy of a particular type of history can shape individuals or groups, and that history as brand can be seen as a power-exercising device. Brands have been identified as signs which affect one another. Therefore, the two versions of history that Kogawa's novel offers will be analyzed as signs that, when in contact, can change both themselves as well as the system in which they function.

Key words: Joy Kogawa, history, brand, power, sign, racism, truth, Nietzsche

Примљен: 10. априла 2019.

Прихваћен за штампу априла 2019.